

Hitközségek Országos Szövetsége fogta össze, élén a debreceni Ungár Jenővel és a nyíregyházi Bernstein Bélával.²⁴

A megosztottság következtében számtalan helyen legalább kétféle, ha nem háromféle hitközségbe szerveződtek az ott élő zsidók. Főleg a városokat jellemezte ilyen helyzet, ahol viszonylag nagy számban települtek meg és laktak zsidók. Az eltérő típusú hitközségek között vallási és doktrinális tekintetben éles eltérések voltak, és alkalmasint politikai kérdésekben sem egyeztek, sőt szembe is kerültek egymással, ettől eltekintve azonban rendszerint jó volt az együttműködés mind a kommunális, mind pedig a helyi jóléti intézmények működtetésében. Ez utóbbiaknak különösen megnőtt a fontossága a harmincas években, amikor a gazdaságban a válság nagy nehézségeket okozott, és szaporodtak a zsidókat sújtó hatósági intézkedések. 1938-ig bezárólag a jóléti rendszer jobbára helyi szinten szerveződött, minden hitközség saját maga igyekezett anyagi erőforrásaihoz mérten a rászorulókat segítségére lenni.

Amikor az Anschluss után megindult a német és osztrák zsidók menekülése, a segélyezés központosítási folyamata is felgyorsult. A tendenciát tovább erősítette az 1938 májusában elfogadott magyarországi első zsidótörvény (lásd a 4. fejezetet). A Pesti Izraelita Hitközség kebelén belül menekültügyi osztály alakult, ez viselte gondját a menekülteknek és nyújtott támogatást azoknak a magyarországi zsidóknak, akik úgy döntöttek, hogy kivándorolnak. 1938 novemberében Csehszlovákiától visszacsatolták a Felvidéket, ahol viszonylag jelentős számban éltek szegény sorsú zsidók, de az ő felkarolásuk már meghaladta a pesti hitközség anyagi lehetőségeit. Ekkor az amerikai Joint, teljes nevén American Joint Distribution Committee (AJDC) indította meg segélyezési tevékenységét Magyarországon. A Joint vezérkara jól látta, hogy a náciizmus hullámai feltornyosulóban vannak, és Magyarországon kiéleződik az antiszemitizmus, ezért magára vállalta a kezdeményezést, hogy a neológok, ortodoxok, status quo hitközségi szervezetek által külön működtetett jótékonyági intézményeket közös fedél alá hozza. Így jött létre a Joint ösztönzésére 1938 decemberében a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodája, a MIPI. 1939 elején ugyancsak a Joint kérésére a Magyar Cionista Szövetség is csatlakozott a MIPI-hez.²⁵ Az amerikai szervezet havi 25 000 dollár támogatásban részesítette a MIPI-t, s ezt három egyenlő részben kellett a három nagy hitközségi irányzat rendelkezésére bocsátani.²⁶ Stern Samu és a Pesti Izraelita Hitközség főtitkára, Eppler Sándor, a Teleki-kormány beleegyezésével, 1939 júniusában Párizsban és Londonban tett látogatást. Találkozott a nemzetközi zsidó jótékonyági szervezet képviselőivel, ahol a jelzett megállapodás született.²⁷

A Joint ösztönzésére megszületett az OMZSA, az Országos Magyar